

Icinke-picinke
Népmesék óvodásoknak

Tartalom

Kiscsoportosok meséi

Icinke-picinke
A kis kakas gyémánt félkrajcárja
A kóró és a kis madár
Hol voltál, báránycám?
A sajtot osztó róka
A szarvasmarha beszéde
A kutya beszéde
A kacska beszéde
A disznók és a ludak beszéde
A nyulacska harangocskája
Kutya-macska barátság
A farkastanya
A kismalac és a farkasok
Egyszer volt egy ember...
Elszökött a kemence...
Hallgató mese
A fürjek palattyolása
A vadgalamb beszéde
A sárgarigó beszéde
Csalimese

Középső csoportosok meséi

A varga, a szikra és a bab
A három kiskecske, a bak és a farkas
A félig nyúzott bakkecske
A kakaska és a jércike
A kecskegidák
A mezeinyúl és a sündisznó
A kiskutya meg a szamár
A furulyavevés
A farkas, a róka meg a tyúk
A szárnyasok királyválasztása
Az ökörszem és a medve
A cinege beszéde
Mit mond a sárgarigó?
A fecske beszéde
Hol voltál, te kis nyulacska?

A három kismalac
A király nyulai
A disznók és a malacok beszéde
A szomorú királykisasszony
Az iregi kakasok
A róka és a farkas csikót vesz
Két kecske találkozott egy pallón
A róka és a kácsák
A megszámlálhatatlan sok juh
A bárány meg a juh beszéde
A békák szava
A mezeiegér
A hinta meg a körtefa
Jakab meg az apja
Kiolvasó
A ludak a szőlőben
A háziállatok beszéde
Ki a legelőbbvaló?
Az óriás burgundi répa
A pipakupak gyerek
Gyűszű, fésű, hadd-el
A kocsi nyikorgása
A kubikostalicska nyikorgása
A farkas és a kutyák
A csizmadia disznója
A három szabólegény
Az egér farkincája

Nagy csoportosok meséi

Kertem alatt...
A róka meg a szürke agár
Kacor király
A szamár meg az oroszlán
Szóló szőlő, mosolygó alma, csengő barack
Ég a karám!
Szélike királykisasszony
Zöld Péter
Az már nem igaz!
Egyszer egy időben...
A zacskóba zárt ész
Ha bemegyek a bableves-csárdába...
A pipa nótája
A bűdösbanka fészke
Az agárkutya háza
A szürke ló

A kolbász, a béka és az egér

Szitakötögetős

A macskacicó

A csillagszemű juhász

Egyszemű, kétszemű, háromszemű

Az okos leány

A hét napjai

A róka meg a farkas a lakodalomban

A róka meg a daru vendégsége

A róka meg a sajt

A róka meg a farkas aratni megy

A szállást kérő róka

A róka repülése

Hintázó mondóka

Kolontos palkó

A három kívánság

Az égig érő paszuly

A kis bunda

Bolond mese

Miért haragszik a kutya a macskára s a macska az egérre?

Mióta haragszik a kutya a nyúlra?

A szegény ember és a róka

Az ember a legerősebb

A békák és a gólya

Pirosmalac

A szegény csizmadia és a szélkirály

A kerek kő

A harangok szava

A tövisdisznó

A kiskutya neve

A só

Tülökvár

A szorgalmas és a rest leány

Az öregember és a pokróc

A szél és a nap

Kinek köszönt a szegény ember?

A madarak bort találnak

A ludak a búzában

A fiatal pár és a kotlós

Kutya szeretne lenni

A rest leány

A három selyp leány

A kis gömbec

A pulyka beszéde

A bikaborjú

A süket, a vak és a kopasz

A sovány ember kövér malaca
A prűcsők krajcárkája
Fejőnóta
A gyermek, a farkas és a fakanál
A méhek a vonaton
A kecske-katonaság
A szegény ember szőlője
A bolondos legény
Kígyós Jancsi
Világszép nádszál kisasszony
Király Kis Miklós
A zöld szakállú király
Rózsakirályfi
A lapos vas

Népmesék, állathangutánzók, mesemondókák óvodások számára

Utószó

Népmese- és gyermekjáték-gyűjteményeinkből válogattam össze a kötet anyagát, gyűjtői tapasztalatok alapján, óvodás korú gyermekek részére, pontosabban azok számára, akik három-hat éves gyermekeknek mesélnek: óvónőknek, szülőknek, nagyszülőknek, az olvasásban már jártas nagyobb testvéreknek. Téved azonban, aki azt hiszi, hogy az olvasni tudás, a szövegek puszta reprodukálása teljes értékű meseélményt nyújt a kicsinyeknek.

A néprajzgyűjtők ismert élménye, hogy egy-egy mese a felolvasónak vagy előszóval elmondónak, esetleg maguknak a hallgatónak is alkalmat nyújt a fantáziát megmozgató színészkedésre, állatok hangjának az utánzására, emberek - királykisasszonyok, boszorkányok, kalandkereső szegény fiúk - beszédmodorának, viselkedésének az érzékeltetésére.

A kisgyerekek ezt különösen élvezik. Maguk is szeretnek színészkedni. Közismert az óvodás korú gyerek szó-hangutánzás szeretete, a beszédritmus szerepe a gyerek beszédalakulásában. Éppen ezért talál az olvasó kötetünkben annyi állathangutánzó mesét, párbeszédes mondókát, párbeszédet, dramatikus részt a tündérmesékben is; maga a mesék cselekménye is legtöbbször párbeszédek során és nem elbeszélés formájában bonyolódik le. Ortográfiával, a szavak írásmódjával, zárójelbe tett megjegyzésekkel gyakran utaltunk arra, hogy hol kívánatos a szavak elnyújtása, a gyors vagy lassú beszéd, a vastag vagy vékony hangú ejtés; de

legtöbbször a mesemondó egyéni elképzelésére bízunk, hogy hol mennyi színészi eszközt alkalmaz.

Leghelyesebb, ha - akárcsak a paraszti mesemondók - előre elolvassuk, végiggondoljuk mesénket, eldöntjük nemcsak azt, hogy hogyan fogjuk elmondani, hanem azt is, hogy a cselekmény segítségével mit akarunk bemutatni, mire akarunk nevelni. A szövegekben a gyermekek által ismert tárgyakra, színhelyekre történő utalás meg fogja könnyíteni abbeli törekvésünket, hogy a gyerekek minél jobban beleéljék magukat a mesébe, minél jobban magukévá tegyék a benne elmondottakat.

Az öreg Kokas papó Ketesden, Kalotaszegen így mesélt az unokáinak: "Egyszer volt, hol nem volt egy kisfiú, éppen olyan, mint a mi Ferink, annak volt egy tarisznyája, olyan ni, mint amilyen a szegen lóg...". A mesehős vándorútja során a faluból az erdő felé vezető úton haladt végig, a "Dillónél" (a jószágok delelőhelyénél), a csordakútnál, kiért oda, ahol a gyerekek ősszel papóval rőzsét gyűjtöttek, ott szalonnát sütött, a forrásból friss vizet ivott rá, s így megerősítve magát indult tündérországbeli kalandokra.

A fentiekből nyilvánvaló, hogy a mesék elmondása élőszóval, a hallgatóság bevonása, ismert tárgyak, helyek említése, a mese szereplőire jellemző hang, beszédmodor, mimika, gesztikuláció olyan mesemondói fogások, amelyekről már a legkisebbeknek mesét mondó felnőttek sem szabad lemondania, ha a kívánt hatást el akarja érni.

A szövegeket a gyerekek életkori sajátosságainak megfelelően csoportosítottuk. A kiscsoportosok meséi közé soroltuk azokat az egyszerű cselekményű, a gyermekek személyes tapasztalataihoz kapcsolódó, a mesei realitás (például emberi hangon beszélő állatok) alapján álló szövegeket, melyek könnyen érthetők, memorizálhatók. Itt találjuk a legtöbb kötött, hangutánzó, versszerű szöveget, hisz itt a hangzás még legalább olyan fontos, mint a mondanivaló.

A középső csoportosok meséi között még szintén sok a hangutánzó, mondókaszerű mese, de ezek már terjedelmesebbek is, kis cselekményük is van. Soroltunk ide azonkívül állatmeséket, melyek az állatvilágban lejátszódó tréfás, mesés eseményeket mondanak el, nem egynek kis tanulsága is van (Két kecske találkozott a pallón, A róka és a kácsák), nagyon egyszerű, könnyen érthető, tréfás elemeket tartalmazó, színészkedésre is módot nyújtó tündérmeséket (A király nyulai, A Pipakupak gyerek stb.) s néhány reális vagy reális elemeket tartalmazó mesét is (A furulyavevés, A hinta meg a körtefa, A csizmadia disznója, A méhek a vonaton), melyek jó példák arra, hogy jó mesemondó a megszokott mesei eszközökkel hogyan formál kis meséket mulatságos, tanulságos hétköznapi eseményekből, apró kalandokból.

A legnagyobbak meseanyaga a leggazdagabb. Itt is találunk még állathangutánzó meséket, de ezek száma a többi műfajokéhoz viszonyítva sokkal kisebb, s már van egy kis tanulságuk is. Ezt azonban nem kell mindig nekünk magunknak levonni. Néha hasznosabb, ha a hallgatóság maga elgondolkozik az elmondás alkalmával, s csak jóval később, valamely egyéb aktualitás érdekében idézi fel a mese "értelmét". Az állatmesék között is több az ún. tanító mese (A bűdösbanka fészke, Az agárkutya háza stb.), ezek azonban a tanulás mellett bőven tartalmaznak igen jó természetmegfigyeléseket is arról, hogyan alszik a kutya, vagy milyen a

büdösbanka fészke stb. A tündérmesék száma is megnövekedett. Ezek még mindig egyetlen eseménysort mondanak ugyan el, de már lényegesen több szereplővel, pozitív és negatív hősökkel, tréfás és komoly eseményekkel.

Megtaláljuk ugyanakkor a válogatásban a tündérmesék paródiáját is (Az égisz paszuly, A három kívánság stb.), amelyek a csodás eseményeket a tündérmesék megszokott eszközeivel a visszájukra fordítják, s ezáltal mesei ("hazugság") voltakra még inkább rámutatnak.

Találunk itt nagyobb számmal ún. reális meséket is, melyek egyes káros emberi vonásokra hívják fel a figyelmet (A fiatal pár és a kotlós - a légvárépítés káros és nevetséges volta), valamint különféle tréfás csalimeséket, mondókákat és meséket is.

A nagycsoportosok meséit azért válogattuk ilyen bőven, mert arra gondoltunk, hogy még az általános iskola alsó tagozatában is használhatók lesznek.

A kötet végén forrásmunkákat sorolunk fel, ezek a gyermekekkel foglalkozó pedagógusnak, felnőtt hozzátartozónak is kínálnak hasznos szövegeket. Közzöljük továbbá ezeknek a meseköteteknek a címét, melyekben tallózgatva az óvónők maguk is találhatnak kedvükre való, a csoportok fejlettségének megfelelő más meséket is.

Kovács Ágnes
néprajzkutató

<http://mek.niif.hu/00200/00236/html/index.htm>